

Міністерство освіти та науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Кафедра екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового
господарства

05-02-458М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Екологічна мережа України»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітніми
програмами «Екологія» та «Технології захисту навколишнього середовища»
спеціальностей 101 «Екологія» та 183 «Технології захисту навколишнього
середовища» денної та заочної форм навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з якості
НП агроекології та землеустрою
Протокол № 10 від 23 січня 2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до виконання практичних робіт з навчальної дисципліни «Екологічна мережа України» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітніми програмами «Екологія» та «Технології захисту навколишнього середовища» спеціальностей 101 «Екологія» та 183 «Технології захисту навколишнього середовища» денної та заочної форм навчання. [Електронне видання] / Буднік З. М. – Рівне : НУВГП, 2024. – 40 с.

Укладачі: Буднік З. М. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства.

Відповідальний за випуск: Клименко М. О., доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства.

Керівник групи забезпечення освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня за освітньою програмою «Екологія» к.с.г.н., доцент Буднік З. М.

Керівник групи забезпечення освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня за освітньою програмою «Технології захисту навколишнього середовища» к.с.г.н., доцент Статник І. І.

© З. М. Буднік, 2024
© Національний університет
водного господарства та
природокористування, 2024

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1.Опис навчальної дисципліни.....	4
2.Мета і завдання навчальної дисципліни.....	5
3.Зміст навчальної дисципліни.....	7
4. Рекомендації до виконання самостійної роботи.....	12
5. Методи контролю	15
6. Приклади тестів для самоконтролю знань.....	16
Рекомендована література.....	37

ВСТУП

Досвід природоохоронної діяльності європейських держав свідчить, що екологічні мережі стали інструментами впровадження Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. Розбудову екологічних мереж розглядають як багатоаспектний процес, який передбачає законодавче, науково-методичне та соціально-економічне забезпечення. В останні роки в Україні, як і в усьому світі, важливе значення має розвиток екологічної мережі. Вважається, що концепція екомережі є інтегральною у справі збереження природного середовища, оптимізації ландшафтів, збереження генофонду живої природи та поліпшення стану довкілля, закономірним і вищим етапом розвитку заповідної справи. В Україні прийнято Закони «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки» (2000) і «Про екологічну мережу України» (2004) та Генеральну схему планування території України (2002), невід’ємною частиною якої є екологічна мережа. Міністерство екології і природних ресурсів (Мінприроди) України затвердило методичні рекомендації «Формування регіональних схем екомережі» (2004).

Освітня компонента «Екологічні мережі України» є однією із складових у ході підготовки фахівців із спеціальності 101 «Екологія» та 183 «Технології захисту навколишнього середовища». Дисципліна має на меті формування навичок з проектування екологічних мереж регіонів, екокоридорів, їх оцінки та функціонального призначення.

Вивчення освітньої компоненти «Екологічна мережа України» надає майбутнім фахівцям комплекс знань щодо теоретичного та практичного підґрунтя охорони природи, організації, планування та проведення природоохоронної діяльності, формування у студентів системного екологічного мислення та навичок прийняття оптимальних управлінських рішень в галузі проектування екологічних мереж, ефективності природоохоронної діяльності та збалансованого ведення лісового, мисливського та садово-паркового господарства в межах наявних, а також створення нових об’єктів і територій екологічної мережі. Ця компонента

знайомить студентів з міжнародними принципами, підходами та національними законодавчими і нормативними основами охорони природи, збалансованого природокористування з метою гармонізації відносин в системі «суспільство-природа». Вона несе екоцентричну функцію та сприяє формуванню екологічної свідомості у студентів.

Освітня компонента «Екологічна мережа України» є вибірковою частинною циклу професійної та практичної підготовки студентів за спеціальностями 101 «Екологія» та 183 «Технології захисту навколишнього середовища». Дисципліна складається з лекцій, практичних занять та самостійної роботи над курсами. Лекції - це вид навчальних занять, під час яких вивчається і засвоюється новий матеріал. На лекціях інформація осмислюється, узагальнюється і записується для подальшого розуміння. Практичні заняття дають студентам навички, необхідні для ефективного визначення, вибору та встановлення часу застосування пестицидів. Самостійна робота студентів відбувається у вільний від навчання час і включає засвоєння лекційного матеріалу за конспектами та літературою, підготовку до практичних занять, аналіз інформації з періодичних видань, загальнонаукової літератури та інтернет-сайтів, участь у конкурсах наукових робіт. Здобувачі вищої освіти можуть самостійно вивчати тему "Адаптація до зміни клімату", звертаючись до основної та додаткової літератури, що вказана в кінці цих методичних рекомендацій, а також до сторінки компоненти навчальної платформи Moodle.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Освітня програма	Екологія Технології захисту навколишнього середовища
Спеціальність	101 «Екологія» 183 «Технології захисту навколишнього середовища»
Рік навчання, семестр	4 рік навчання, 7 семестр
Кількість кредитів	4 кредити ЄКТС
Лекції:	24 год. – денна форма; 2 год. – заочна форма
Практичні роботи:	20 год. – денна форма; 10 год. - заочна форма
Самостійна робота:	76 год – денна форма; 108 – заочна форма
Курсова робота:	немає
Форма навчання	денна/заочна
Форма підсумкового контролю	залік
Мова викладання	українська

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета освітньої компоненти «Екологічна мережа України» полягає в основі викладення основних теоретичних та методологічних положень дисципліни, а також дати поняття про роль екологічних мереж у вирішенні питань збереження біорізноманіття. На практичних заняттях студенти оволодіють методиками формування екомереж, проектування екокоридорів та визначення біоцентрів.

Завдання дисципліни полягає у вивченні механізму управління процесами природокористування та охорони довкілля, формуванні екомережі України та її роль у Всеєвропейській екомережі.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати**: предмет, методи і завдання дисципліни; історію становлення, сучасний стан, перспективи розвитку екомереж України та Євросоюзу; категорії об'єктів природно-заповідного фонду; принципи побудови екомереж; загальні положення законодавчих актів щодо екомережі; вплив екомереж на довкілля; **вміти**: проектувати нові об'єкти природно-заповідного фонду; планувати та реалізовувати природоохоронні заходи на територіях екомережі; розробляти план дій зі збереження окремих видів чи угруповань на територіях, які входять до екомережі; виділяти «екологічний каркас» території за означеними критеріями, аналізувати та обґрунтовувати створення екологічної мережі; аналізувати просторове розміщення заповідних об'єктів на певній території, користуючись критерієм репрезентативності та запропонувати вдосконалення екологічної мережі.

Навчальна дисципліна «Екологічна мережа України» формує наступні компетентності:

101 «Екологія»:

- ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.
- ЗК 02. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій
- ФК 08. Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.
- ФК 10. Здатність до використання сучасних інформаційних ресурсів для екологічних досліджень.

183 «Технології захисту навколишнього середовища»:

- ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми технічного і технологічного характеру у сфері

екології, охорони довкілля, збалансованого природокористування, або у процесі навчання, що передбачає застосування теоретичних основ та методів технологій захисту навколишнього середовища, та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

- ЗК2. Знання і критичне розуміння предметної області та професійної діяльності
- ЗК6. Здатність розробляти та управляти проектами.
- ФК 1. Здатність до попередження забруднення довкілля та кризових явищ і процесів.
- ФК8. Здатність до забезпечення екологічної безпеки.

Виконання практичних робіт сприяє опануванню запланованих програмних результатів навчання:

101 «Екологія»:

- ПР06. Виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.
- ПР08. Уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.
- ПР16. Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.
- ПР23. Демонструвати навички впровадження природоохоронних заходів та проектів.

183 «Технології захисту навколишнього середовища»:

- ПР2. Вміти аналітично опрацьовувати іншомовні джерела з метою отримання інформації, що необхідна для розв'язання природоохоронних завдань.
- ПР6. Обґрунтовувати та застосовувати природні та штучні системи і процеси в основі природозахисних технологій відповідно екологічного імперативу та концепції сталого розвитку.
- ПР10. Вміти застосувати знання з контролю та оцінювання стану забруднення і промислових викидів, з аналізу динаміки їх зміни в залежності від умов та технологій очищення компонентів довкілля.
- ПР12. Обирати інженерні методи захисту довкілля, здійснювати пошук новітніх техніко-технологічних й організаційних рішень, спрямованих на впровадження у виробництво перспективних природоохоронних розробок і сучасного обладнання, аналізувати напрямки вдосконалення існуючих природоохоронних і природо відновлюваних технологій забезпечення екологічної безпеки

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль №1. Екологічна мережа, як інтегральна складова сталого розвитку

Тема 1. Поняття, предмет, об'єкт та завдання дисципліни «Екологічна мережа України»

Взаємодія суспільства та природи на етапі переходу України до сталого розвитку. Поняття, предмет та об'єкт дисципліни «Екологічна мережа України». Завдання дисципліни. Складові структурні елементи екомереж.

Запитання для самоперевірки знань:

1. У чому полягає сутність та необхідність вивчення дисципліни «Екологічна мережа України»?
2. У чому полягає предмет та завдання дисципліни «Екологічна мережа України»?
3. Які методи дослідження використовуються у заповідній справі?
4. Які структурні елементи входять до екомереж?

Література для підготовки [1- 2, 14-15].

Тема 2. Історія становлення екологічної мережі України

Перші заповідні об'єкти на території України. Етапи розвитку заповідної справи в Україні та формування екомережі. Сучасний стан та перспективи розвитку екомережі.

Запитання для самоперевірки знань:

1. Коли на Україні з'явилися перші заповідні об'єкти?
2. Скільки основних етапів розвитку заповідної справи можна виділити?
3. Які перспективи розвитку екомережі, як самостійної науки можна назвати?

Література для підготовки [1- 2, 14-15]

Тема 3. Значення біорізноманіття. Проблема збереження біотичного і ландшафтного різноманіття

Стійкість екосистем. Категорія «біорізноманіття». Функції живої речовини. Стійкість і саморегуляція екосистем. Біохімічні колообіги речовини. Вплив антропогенних чинників на колообіги речовин, потоки енергії та інформації. Стабільність і самоорганізація біосфери. Причини і наслідки деградації біорізноманіття.

Запитання для самоперевірки знань:

1. Що таке стійкість екосистеми?
2. Дайте визначення поняття «Біорізноманіття»?
3. Що таке стійкість та саморегуляція екосистем?
4. Які антропогенні чинники та як, впливають екосистеми, а особливо на біорізноманіття?
5. Які можна виокремити причини і наслідки деградації біорізноманіття?

Література для підготовки [1- 2, 14-15]

Тема 4. Європейський досвід формування екомережі

Європейська програма створення екомережі. Основні елементи Європейської екомережі. Етапи створення європейської екомережі. Особливості формування національних екологічних мереж провідних європейських країн. Європейський червоний список, перелік МСОП.

Запитання для самоперевірки

1. Які ви знаєте європейські програми створення і функціонування екомереж?
2. Назвіть етапи створення європейської екомережі.
3. Які основні елементи входять до екомережі?
4. Яка відмінність між українськими та європейськими структурними елементами екомережі?

Література для підготовки [1- 4, 14-15].

Тема 5. Принципи формування, збереження і використання екомереж

Нормативно-правові засоби формування екомереж. Загальні передумови формування екологічних мереж: зміни в землекористуванні та втрата середовищ існування. Принципи формування, збереження та використання екомережі. Регіональні схеми екомереж. Фрагментація ландшафтів як передумова формування екологічних мереж. Кліматичні зміни як передумова формування екологічних мереж. Конвенція про збереження біорізноманіття, інші пов'язані міжнародні правові документи.

Запитання для самоперевірки

1. Які нормативно-правові засоби формування екомережі існують в Україні?
2. Які передумови формування екологічних мереж?
3. Які принципи формування, збереження та використання екомережі в Україні?
4. Які міжнародні правові документи в галузі створення екомереж впровадженні в Україні?

Література для підготовки [1- 15].

Змістовий модуль 2. Характеристика, режим управління територіями та об'єктами екомережі України

Тема 6. Міжнародна класифікація природно-заповідних територій та їх роль у формуванні екомережі

Класифікація природоохоронних територій. Об'єкти Світової спадщини. Роль природно-заповідних територій у формуванні екомережі. Всеєвропейські екокоридори. Конвенції збереження дикої природи.

Запитання для самоперевірки

1. Що відноситься до об'єктів Світової природної спадщини?
2. Яку роль відіграють природно-заповідних територій у формуванні екомережі.
3. Які класифікації природоохоронних територій існують?
4. Які існують Конвенції збереження дикої природи.
5. Які існують Всеєвропейські екокоридори?

Література для підготовки [2-5, 14-15].

Тема 7. Природно-заповідний фонд України та його роль у формуванні екомережі

Особливості формування ПЗФ України. Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. Екокоридори. Геоекологічні підходи в організації ПЗФ України.

Запитання для самоперевірки

1. Яка класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду прийнята в Україні?
2. За яким принципом території та об'єкти природно-заповідного фонду відносяться до певних категорій?
3. Назвіть основні характерні риси та відмінності окремих категорій природнозаповідного фонду.
4. У чому полягає функціональне зонування території національних природних парків та біосферних заповідників?
5. Поясніть, які завдання ставляться перед ботанічними садами, дендрологічними парками та зоологічними садами?
6. Які існують об'єкти охорони довкілля окрім об'єктів природно-заповідного фонду України?
7. Якими функціями володіють заповідні території?
8. Які фактори покладено в основу критеріїв відбору заповідних територій?
9. Що є об'єктами охорони на територіях заповідних територій

Література для підготовки [2-5, 14-15].

Тема 8. Реалізація Загальнодержавної програми формування екомережі та проблемні питання її впровадження

Зв'язок національної екологічної мережі з Всеєвропейською екомережею. Території ПЗФ, що входять до складу основних широтних та меридіальних коридорів національної екомережі (Азово-Чорноморського, Степового, Галицько-Слобожанського, Поліського, Дніпровського, Дністровського, Карпатського та ін.).

Питання для самоперевірки

1. Який існує зв'язок між національною екологічною мережею та Всеєвропейською екомережею.
2. Які території ПЗФ входять до складу основних широтних та

меридіальних коридорів національної екомережі.

3. Які спільні екокоридори між Україною та Європейським Союзом існують.

Література для підготовки [2-7, 14-15].

Тема 9. Геоекологічні підходи в організації природно-заповідних територій. Екологічні мережі як засіб ландшафтно-екологічної оптимізації території

Теорія острівної біогеографії в заповідній справі. Форма і характер меж природно-заповідних територій. Геоекологічні принципи і правила територіальної організації природно-заповідних територій. Сучасні методично-прикладні особливості формування регіональних і локальних екомереж. Територіально-екологічна оптимізація геосистем. Критерії та пріоритети ландшафтно-екологічної оптимізації території. Оптимальне співвідношення природних і господарських угідь. Заходи для ландшафтно-екологічної оптимізації території. Нормування антропогенних навантажень.

Питання для самоперевірки

1. Визначте передумови, що дозволяють екстраполювати певні положення острівної біогеографії на теорію і практику організації природно-заповідних територій.
2. Визначте залежність, що характеризує зв'язок між числом видів і площею природно-заповідної території.
3. Охарактеризуйте шляхи мінімізації ефекту «фауністичного колапсу».
4. Визначте переваги та недоліки розбудови природнозаповідних територій у формі «архіпелагу».
5. Охарактеризуйте найбільш оптимальну конфігурацію природно-заповідної території, здатну забезпечити репрезентативність природних комплексів, зберегти біорізноманіття та підтримати необхідну стійкість.
6. Охарактеризуйте значущість відношення довжини кордонів природно-заповідних територій до їх площі (P/A) і обернене відношення (A/P).
7. Визначте, яким чином у практиці організації природнозаповідних територій можна реалізувати принцип «територіальної диференціації»?
8. В чому полягає зміст «еволюційно-генетичного принципу»?
9. Охарактеризуйте правило «функціональної поляризації ландшафту» з точки зору його практичної реалізації.
10. Наведіть приклади «м'якого» керування природними процесами в межах природно-заповідних територій

Література для підготовки [4-9, 14-15].

Змістовий модуль 3. Методичні підходи до побудови регіональних і локальних екомереж. Територіально-екологічна оптимізація геосистем
Тема 10. Картографічні методи і геоінформаційні системи при побудові екомережі

Можливості використання ГІС технологій при побудові екомережі. Проектування екомереж на ландшафтно-екологічній основі. Особливості проектування ключових територій, екокоридорів. Розроблення схеми екомережі. Менеджмент екомережі.

Питання для самоперевірки

1. Які існують пакети прикладних програм ГІС для побудови екомережі.
2. Як відбувається проектування екомережі з використанням ГІС програм?
3. Які можна виділити особливості проектування ключових територій та екокоридорів.

Література для підготовки [4-9, 14-15].

Тема 11. Методичні рекомендації для проектування схем регіональних і локальних екологічних мереж. Територіальні рівні екомереж.

Генеральна схема екологічної мережі України як складова частина Генеральної схеми планування території України. Зміст проекту екомережі: текстова частина, планово-картографічні матеріали. Характеристика структурного елемента екомережі. Рекомендовані етапи виконання робіт з розроблення схеми екомережі.

Питання для самоперевірки

1. Які законодавчі нормативні акти використовуються при проектуванні схем регіональних і локальних екомереж?
2. Яка ключова мета та наукові підходи створення національної екомережі України?
3. Які на ваш погляд, переваги і недоліки до проектування екомереж ландшафтного і біогеографічного принципів?
4. Які перспективи створення єдиної критеріальної бази формування регіональних і місцевих екомереж?
5. Які територіальні рівні екомереж вам відомі?
6. Зміст текстової частини наукового обґрунтування схеми регіональної екомережі.
7. Охарактеризуйте біотичні складники природирегіону функціонування регіональної екологічної мережі.
8. Охарактеризуйте ландшафтну структуру регіону функціонування регіональної екологічної мережі.

9. З яких структурних територіальних елементів формується національна екомережа України?
10. Надайте характеристику національних екологічних коридорів екомережі України.

Література для підготовки [4-15].

Тема 12. Екологічна мережа та заповідні території Рівненської області

Принципи побудови регіональної екомережі на прикладі Рівненської області. Природно-заповідний фонд Рівненської області. Можливості збільшення об'єктів ПЗФ.

Питання для самоперевірки

1. Що являю собою екологічна мережа Рівненської області?
2. Охарактеризуйте геоматичні складники природного фону функціонування регіональної екологічної мережі Рівненської області.
3. За рахунок яких територій можна збільшити ПЗФ Рівненської області?

Література для підготовки [9 -15].

4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ **Підготовка реферату**

Одним із видів самостійної роботи в процесі навчання дисципліни «Екологічна мережа України» є підготовка реферату. Здобувач вищої освіти обирає тему реферату із запропонованих.

Теми рефератів

1. Історія становлення заповідної справи в Україні
2. Законодавство України в галузі екологічної мережі.
3. Законодавство ЄС в галузі екологічної мережі.
4. Екологічна мережа Волинської області
5. Екологічна мережа Вінницької області
6. Екологічна мережа Дніпропетровської області
7. Екологічна мережа Донецької області
8. Екологічна мережа Житомирської області
9. Екологічна мережа Закарпатської області
10. Екологічна мережа Запорізької області
11. Екологічна мережа Івано-Франківської області
12. Екологічна мережа Київської області
13. Екологічна мережа Кіровоградської області
14. Екологічна мережа Луганської області
15. Екологічна мережа Львівської області
16. Екологічна мережа Миколаївської області
17. Екологічна мережа Одеської області

18. Екологічна мережа Полтавської області
19. Екологічна мережа Рівненської області
20. Екологічна мережа Сумської області
21. Екологічна мережа Тернопільської області
22. Екологічна мережа Харківської області
23. Екологічна мережа Херсонської області
24. Екологічна мережа Хмельницької області
25. Екологічна мережа Черкаської області
26. Екологічна мережа Чернігівської області
27. Екологічна мережа Чернівецької області
28. Деснянський екологічний коридор
29. Дніпровський екологічний коридор
30. Південно-Бузький меридіональний екологічний коридор
31. Західний Буг — європейський екологічний коридор
32. Поняття державного кадастру заповідних територій
33. Заходи, які здійснюються для відновлення природних екосистем у заповідниках
34. Екологічні стежки, їх завдання
35. Види екологічних стежок. Етапи створення екологічної стежки.

Оформлення звіту про самостійну роботу

Відповідно до освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти із дисципліни «Екологічна мережа України» самостійна робота є невід’ємною складовою навчального процесу, під час виконання, якого здобувач має виявити знання теоретичних положень та набуті практичні навички та скласти письмовий зміст.

Загальний обсяг змісту становить 0,25 стор. на 1 год. самостійної роботи. Звіт включає вступ, план, основну частину, висновки, список використаної літератури та додатки.

Звіт оформлюється на папері стандартного розміру формату А4 (210×297). Поля верхнє, ліве, нижнє – 20мм, праве – 10 мм. Текст набирати через 1,5 інтервал, кеглем 14, шрифт Times New Roman. Звіт може бути представленим у вигляді конспекту.

Захист звіту про самостійну роботу відбувається у терміни, спільно обумовлені викладачем і здобувачами вищої освіти.

Завдання для самостійної роботи

1. Екомережа: сутність, мета створення.
2. Базові принципи формування європейських екомереж.
3. Критерії формування екомереж в Україні.
4. Міжнародні стандарти щодо функціонування природоохоронних територій.
5. Еволюція уявлень про охорону довкілля.

6. Нормативно-правове забезпечення формування екомереж в Україні.
7. Міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля.
8. Система територій спеціального збереження Натура 2000.
9. Природоохоронна мережа територій особливого природоохоронного збереження – Емеральд (Смарагдова мережа).
10. Римський клуб, мета створення міжнародної організації.
11. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.
12. Всеєвропейська екологічна мережа.
13. Конвенція про збереження біотичного й ландшафтного різноманіття.
14. Категорія «біорізноманіття». Функції живої речовини.
15. Причини і наслідки деградації біорізноманіття.
16. Досвід формування національних екомереж у країнах Європи.
17. Система транскордонних природоохоронних територій.
18. Основні елементи національної екологічної мережі.
19. Стан створення регіональних і локальних екомереж в Україні.
20. Планування екомереж на місцевому рівні.
21. Структура екомережі: геопросторові компоненти, структурно-функціональні елементи.
22. Механізм взаємозв'язків між структурно-функціональними елементами екомережі.
23. Значення територій і об'єктів природно-заповідного фонду у формуванні екомереж.
24. Водоохоронні зони, критерії виділення.
25. Прибережні захисні смуги, режим охорони.
26. Лісові насадження, принцип збалансованого лісокористування.
27. Ключові природні території.
28. Базові критерії відбору природних ядер екомереж.
29. Функціональне призначення біоцентрів.
30. Сполучні коридори, їх функціональне призначення.
31. Базові критерії відбору сполучних елементів екомережі.
32. Буферні зони, їх значення у структурі екомережі.
33. Відновлювальні території екомережі.
34. Зміст проблеми ренатуралізації.
35. Території природного розвитку, їхня роль у структурі екомереж.
36. Рекомендовані етапи виконання робіт з розроблення схеми екомережі.
37. Системи управління екологічною безпекою природних і антропогенних систем.
38. Міжнародні природоохоронні програми «Натура 2000», «Емеральд».
39. Стан впровадження концепції екомереж в Україні.
40. Широтні природні коридори національного значення.
41. Меридіональні природні коридори національного значення.

42. Значення територій та об'єктів природно-заповідного фонду у структурно-функціональній організації національної екомережі.
43. Міжнародно-правові акти природоохоронного характеру, їх значення у зміні підходів до виваженого використання природних ресурсів.
44. Рамсарська конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів (1971 р., м. Рамсар, Іран).
45. Вашингтонська конвенція – конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES) (3.03.1973 р., Вашингтон; Україна приєдналася 14.05.1999 р.).
46. Бернська конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (19.09.1979 р., м. Берн, Швейцарія; ратифікована Україною 29.10.1996 р.).
47. Боннська конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (19.09.1979 р. м. Бонн, Німеччина).

5. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для досягнення цілей та завдань курсу здобувачам вищої освіти потрібно вчасно та якісно виконати завдання для самостійної роботи, вчасно здати модульні контролі знань.

Викладач проводить оцінювання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти шляхом практичної перевірки всіх виданих завдань та опитування, захисту та презентації індивідуальних робіт.

В результаті можна отримати такі обов'язкові бали:

- 60 балів - за вчасне та якісне виконання практичних занять, що становить поточну (практичну) складову його оцінки;
 - 20 балів – модульний контроль 1;
 - 20 балів – модульний контроль 2.
- Усього 100 балів.

Студенти можуть отримати додаткові бали за: написання статей, підготовка доповідей та участь в наукових студентських конференціях, круглих столах. Додаткові бали студентам також можуть бути зараховані за конкретні пропозиції з удосконалення змісту навчальної дисципліни.

Модульний контроль проходить у формі тестування. У тесті 30 запитань різної складності: рівень 1 – 15 запитань по 0,2 бали (3 бали), рівень 16 – 25 запитань по 0,7 бали (7 бали), рівень 26-30 запитання по 2,0 бали (10 бали). Усього – 20 балів.

Здобувачі вищої освіти можуть отримати додатково 10 балів за проходження онлайн-курсу із запропонованого списку або ж на будь-який на тему зміни клімату, обраний самостійно.

Перелік пропонованих онлайн-курсів

1. <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:UNICEF+UN05+2021/about>
2. <https://wwfadapt.org/>

6. ПРИКЛАДИ ТЕСТІВ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. *Закон України "Про природно-заповідний фонд України" був прийнятий у:*
 - 2007 р.
 - 1998 р.
 - 2000 р.
 - 1995 р.
 - 1992р.
2. *Закон України "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 - 2030 роки" був прийнятий у:*
 - 1992 р.;
 - 1998 р.;
 - 2007 р.;
 - 2000 р.
 - 2001 р.
3. *На скільки типів структурних елементів поділяє Закон України «Про екологічну мережу України»*
 - три
 - п'ять
 - чотири
 - шість
 - два
4. *При створенні природних заповідників, національних природних парків, ботанічних садів, дендрологічних парків і зоологічних парків ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами:*
 - повністю вилучаються з господарського використання
 - вилучається з господарського використання лише половина ділянки;
 - земельна ділянка не вилучається з господарського використання;
 - земельна ділянка надається в оренду.
 - земельна ділянка компенсується власнику

5. При створенні природних заповідників ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами вилучаються з господарського використання і надаються юридичним особам:

- в постійне користування;
- надається в оренду;
- в тимчасове користування;
- в тимчасове користування строком до 5 років.
- земельна ділянка компенсується власнику

6. При створенні національних природних парків ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами вилучаються з господарського використання і надаються юридичним особам:

- надається в оренду;
- в тимчасове користування;
- в постійне користування;
- в тимчасове користування строком до 5 років.
- земельна ділянка компенсується власнику

7. Як зазначає ст. 6 Закону України «Про екологічну мережу України», включення територій та об'єктів до переліку територій та об'єктів екомережі

- не призводить до зміни форми власності і категорії земель на відповідні земельні ділянки та інші природні ресурси їх власника чи користувача,
- призводить до зміни форми власності і категорії земель на відповідні земельні ділянки та інші природні ресурси їх власника чи користувача,
- земельні ділянки вилучаються з користування
- земельні ділянки надаються в оренду
- земельні ділянки компенсуються власникам

8. Власники і користувачі територій та об'єктів, включених до переліків територій та об'єктів екомережі

- беруть на себе зобов'язання щодо збереження природних ресурсів, їх екологічно-збалансованого та раціонального використання
- не беруть на себе зобов'язання щодо збереження природних ресурсів, їх екологічно-збалансованого та раціонального використання
- не використовують земельні ділянки
- беруть на себе зобов'язання щодо збереження видів занесених до Червоної книги
- користуються земельними ділянками на свій розсуд

9. Фрідріх Фальц-Фейн виділив ділянки для охорони рослин і диких тварин у

- 1645 р.
- 1910 р.
- 1918 р.
- 1883 р.
- 1900 р.

10. Перша природоохоронна територія на теренах України це

- Біловезька Пуща
- Карпатський заповідник
- Надслучанська Швейцарія
- Асканія Нова
- Рівненський заповідник

11. Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі в Україні була прийнята у

- 1998 р.
- 1991 р.
- 2001 р.
- 2010 р.
- 2000 р.

12. Мережа Натура-2000 — це

- Мережа природоохоронних територій, спрямована на підтримку біорізноманіття шляхом збереження окремих визначених типів біотопів (приблизно 250) та окремих видів дикої флори (приблизно 430) і фауни (200) на території Європи.
- Екологічна мережа території Європи
- Мережа природно-заповідних територій
- мережа природоохоронних територій, спрямована на підтримку зникаючих видів
- мережа природоохоронних територій, спрямована на підтримку видів рослин і тварин занесених до Червоної книги України

13. Смарагдова мережа складається з

- територій природно-заповідного фонду
- територій екомережі
- територій особливого природоохоронного значення
- територій лісових ресурсів

- територій зростання рідкісних видів

14. Пан'європейська екологічна мережа (PEEN) -

- це концептуальна структура формування загальноєвропейської екологічної мережі, що не припускає юридичної відповідальності, яка створюється з метою посилення екологічної пов'язаності всієї Європи шляхом покращення взаємодії природоохоронних стратегій, планування землекористування та розвитку міської та сільської місцевості на всіх рівнях.
- це концептуальна структура формування загальноєвропейської екологічної мережі, яка створюється з метою збільшення об'єктів ПЗФ
- це концептуальна структура формування загальноєвропейської екологічної мережі, яка створюється з метою посилення екологічної пов'язаності всієї Європи
- це концептуальна структура формування загальноєвропейської екологічної мережі, яка створюється з метою взаємодії природоохоронних стратегій, планування землекористування та розвитку міської та сільської місцевості на всіх рівнях.
- це концептуальна структура формування загальноєвропейської екологічної мережі, яка створюється з метою збереження рідкісних видів

15. Європейський Зелений Пояс (European Green Belt) є основою екологічної мережі, яка поєднує між собою

- Середземне та Чорне моря
- Баренцеве та Каспійське моря
- Північне та Мертве моря
- Норвежське та Середземне моря
- Баренцове та Чорне моря

16. Основним законодавчим актом у галузі заповідної справи є Закон України

- «Про охорону навколишнього природного середовища»
- «Про природно-заповідний фонд» ,
- «Про охорону атмосферного повітря»,
- «Про рослинний світ»,
- «Про тваринний світ»

17. Коли затвердили Закон України "Про екологічну мережу України"

- 2005 р.
- 2001 р.
- 2004 р.

- 2000р
- 2003р

18. Коли заснований Міжнародний союз охорони природи (МСОП)

- 1950 р.
- 1884 р.
- 1996 р.
- 2000 р.
- 1984 р.

19. Скільки існує категорій згідно із класифікацією природоохоронних територій МСОП

- 9
- 8
- 7
- 6
- 5

20. Коли була заснована теорія острівної біогеографії

- 1948 р.
- 1950 р.
- 1997 р.
- 2000 р.
- 1967 р.

21. Всеєвропейська екомережа як фізична мережа природних чи напівприродних територій європейського значення є головним напрямом реалізації Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, яку було затверджено на конференції міністрів довілля країн Європи у м. Софія в

- 2000 р.
- 1967 р.
- 1999 р.
- 1995 р.
- 2001 р.

22. Закону України "Про природно-заповідний фонд України" був прийнятий у:

- 2007 р;
- 1992 р;

- 1998 р;
- 1995 р.
- 2000 р.

23. Законом України "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 - 2015 роки" був прийнятий у:

- 2007 р
- 1992 р
- 1998 р
- 2000 р
- 1990 р

24. За рахунок яких територій ПЗФ згідно Закону України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 р.» планується збільшення площі екологічної мережі:

- Природних заповідників;
- Біосферних заповідників;
- Водно-болотних угідь
- Національних природних парків.
- Заказників

25. Національна екологічна мережа України згідно Закону України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 р.» має відповідати вимогам:

- Східноєвропейської екологічної мережі;
- Всеєвропейській екологічній мережі;
- Євроатлантичної екологічної мережі.
- Всеукраїнській екологічній мережі
- Світовій екологічній мережі

26. Рамсарська Конвенція забезпечує охорону:

- водно-болотних угідь, які мають міжнародне значення;
- мігруючих видів;
- біологічного різноманіття;
- флори, фауни та природного середовища.
- Видів занесених до Червоної книги

27. Бернська Конвенція про охорону флори, фауни і природного середовища, прийнята (1979 р.), рекомендує створення:

- зеленої сітки лісових насаджень Європи;
- екологічної мережі Румунії;
- Смарагдової мережі "територій спеціального збереження";
- водно-болотних угідь у пониззі р. Дунай.
- Екомережі України

28. При створенні природних заповідників, національних природних парків, ботанічних садів, дендрологічних парків і зоологічних парків ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами:

- повністю вилучаються з господарського використання;
- вилучається з господарського використання лише половина ділянки;
- земельна ділянка не вилучається з господарського використання;
- земельна ділянка надається в оренду.
- Земельна ділянка компенсуються власникам

29. При створенні природних заповідників ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами вилучаються з господарського використання і надаються юридичним особам:

- в постійне користування;
- надається в оренду;
- в тимчасове користування;
- в тимчасове користування строком до 5 років.
- в тимчасове користування строком до 20 років.

30. При створенні національних природних парків ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами вилучаються з господарського використання і надаються юридичним особам:

- в тимчасове користування строком до 5 років;
- надається в оренду;
- в тимчасове користування;
- в постійне користування.
- в тимчасове користування строком до 25 років;

31. При створенні ботанічних садів ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами вилучаються з господарського використання і надаються юридичним особам:

- в тимчасове користування строком до 5 років;
- надається в оренду;
- в постійне користування;

- в тимчасове користування.
- в тимчасове користування строком до 25 років;

32. При створенні дендрологічних парків ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами вилучаються з господарського використання і надаються юридичним особам:

- в тимчасове користування строком до 5 років;
- в постійне користування;
- надається в оренду;
- в тимчасове користування.
- в тимчасове користування строком до 25 років;

33. Обов'язковими компонентами національної екологічної мережі є:

- природні ядра, буферні зони, екологічні коридори, відновлювальні території та території природного розвитку
- природні заповідники, заповідні урочища, меридіональні коридори, території рекультивациі та території рекреації
- заповідні ядра, охоронні зони, перехідні зони, території природного розвитку, відновлені землі
- природні ядра, перехідні та міграційні зони, напівприродні ділянки, рекультивовані ділянки
- перехідні та міграційні зони, напівприродні ділянки, природні заповідники, заповідні урочища

34. Завдання, науковий профіль, характер функціонування і режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» визначаються у

- Статтях
- Статутах
- Положеннях
- Абзацах
- Окремих наказах

35. Межі територій та об'єктів природно-заповідного фонду встановлюються в натурі відповідно до

- Законодавства
- Положення
- Встановлених меж
- Рішень територіальних органів
- Рішень Верховної Ради

36. З метою недопущення знищення або руйнування в результаті господарської діяльності цінних для заповідання природних територій та об'єктів проводиться їх

- Заповідання
- Охоронна
- Резервування
- Створення меж
- Оцінка

37. Згідно якої статті Земельного Кодексу України, землі природно-заповідного фонду можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

- 12
- 15
- 24
- 45
- 72

38. Суб'єктом права державної власності на землю є

- Населення
- Сільська рада
- Місто
- Держава
- Область

39. Якою статтею Закону України «Про природно-заповідний фонд України» визначено порядок підготовки та подання клопотання, перелік матеріалів

- 45
- 21
- 36
- 72
- 51

40. Необхідним видом проектної документації, що розробляється для новостворених установ, є

- висновок обласного санітарно-епідемічного органу
- висновок обласного природоохоронного органу
- висновок обласної державної адміністрації
- проект організації території

- рішення обласної ради про затвердження матеріалів погодження

41. Основним завданням природних заповідників є

- збереження природних комплексів та об'єктів на їх території
- наукова
- оцінка
- освітня
- проектна

42. На території природних заповідників забороняється

- часткова господарська діяльність
- розорення
- будь-яка господарська та інша діяльність
- випасання худоби
- будівництво

43. Статус земель, які зайняті під територіями та об'єктами ПЗФ, визначається:

- Земельним кодексом України;
- Конституцією України;
- законом "Про природно-заповідний фонд України";
- Водним кодексом України;
- законом України "Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі"

44. Процес створення заказників провадиться:

- без вилучення водних об'єктів у їх власників або користувачів;
- з наданням земельної ділянки в оренду;
- без вилучення земельних ділянок у їх власників або користувачів;
- з наданням земельної ділянки в тимчасове користування;
- без вилучення інших природних об'єктів у їх власників або користувачів

45. Процес створення пам'яток природи провадиться:

- без вилучення водних об'єктів у їх власників або користувачів;
- з наданням земельної ділянки в постійне користування;
- без вилучення земельних ділянок у їх власників або користувачів;
- з наданням земельної ділянки в тимчасове користування;
- без вилучення інших природних об'єктів у їх власників або користувачів;

46. Процес створення заповідних урочищ провадиться:

- без вилучення водних об'єктів у їх власників або користувачів;
- без вилучення земельних ділянок у їх власників або користувачів;
- з наданням земельної ділянки в постійне користування;
- з наданням земельної ділянки в тимчасове користування;
- без вилучення інших природних об'єктів у їх власників або користувачів;

47. Згідно статті 45 ЗКУ, землі природно-заповідного фонду можуть перебувати у:

- тимчасовій оренді;
- власності сільської ради;
- комунальній власності;
- державній власності;
- приватній власності.

48. Залежно від екологічної, наукової, історикокультурної, естетичної, оздоровчої та іншої цінності території та об'єкти ПЗФ можуть бути:

- приватного значення;
- комерційного значення;
- загальнодержавного значення;
- місцевого значення;
- комунального значення.

49. Залежно від цільового призначення та необхідного режиму охорони заказники поділяються на такі типи:

- орнітологічні;
- антропогенні;
- ботанічні;
- річкові;
- гідрологічні.

50. На сьогодні в Україні, відповідно до чинного законодавства статус НПП мають:

- Гуцульщина;
- Асканія-Нова;
- Азово-Сивашський;
- Дунайський;
- Синевір.

51. На сьогодні в Україні, відповідно до чинного законодавства статус біосферних заповідників мають:

- Святі гори;
- Чорноморський;
- Асканія-Нова;
- Синевір;
- Мале Полісся.

52. На біосферні заповідники покладаються такі основні функції:

- функція підтримання сталого розвитку;
- науково-екоосвітня функція;
- економічна функція;
- природоохоронна функція;
- державно-регулююча.

53. В Природно-Заповідному Фонді України категорія «Біосферний заповідник» з'явилась у:

- 1995 році;
- 1998 році;
- 2001 році;
- 1992 році.
- 2000 році

54. Залежно від режиму охорони та використання природних комплексів, в межах територій біосферних заповідників виділяють таку кількість функціональних зон:

- 7;
- 2;
- 5;
- 3;
- 4;

55. Природні заповідники в Україні це природоохоронні, науково-дослідні установи, які мають значення:

- місцеве;
- місцеве чи регіональне;
- локальне;
- загальнодержавне;
- міжнародне

56. Перший у світі національний природний парк був створений у 1872 році, і має назву:

- Мексиканський;
- Канадський;
- Бельгійський;
- Французький
- Йеллоустонський.

57. Функціональне призначення заповідних урочищ це:

- збереження ярових масивів;
- збереження у природному стані цілісних ландшафтів;
- збереження боліт та озер;
- відтворення природних екосистем.
- охоронна заповідних територій

58. Станом на 01.01.2011 року в Україні нараховується ботанічних садів:

- 22
- 17
- 15
- 35
- 28

59. Регіональні ландшафтні парки в Україні є природоохоронними рекреаційними установами, які мають значення:

- загальнодержавне;
- регіональне;
- місцеве;
- міжнародне;
- всесвітнє.

60. Залежно від своєї природоохоронної, екологічної, наукової й іншої цінності заказники можуть мати значення:

- загальнодержавне;
- регіональне;
- місцеве;
- міжнародне;
- всесвітнє.

61. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва залежно від ступеня унікальності, естетичної, наукової, природоохоронної, рекреаційної й

оздоровчої цінності, збереженості первісної планувальної структури тощо можуть мати значення:

- загальнодержавне;
- регіональне;
- місцеве;
- міжнародне;
- всесвітнє

62. Зоопарки, як об'єкти ПЗФ відповідно до наукової, культурної, естетичної і господарської цінності колекції можуть мати значення:

- регіональне;
- місцеве;
- загальнодержавне;
- міжнародне;
- всесвітнє.

63. Статус дендрологічних парків мають:

- "Холодний яр";
- Київський;
- Гетьманський парк;
- Софіївка;
- Парк Перемоги

64. На теперішній час частка територій природнозаповідного фонду (ПЗФ) від загальної площі території України становить:

- 4,2%;
- 27%;
- 6%;
- 18%
- 13%.

65. Яка норма частки територій природно-заповідного фонду (ПЗФ) в країнах Західної Європи:

- 4,2-9%;
- 27-33%;
- 8-10%;
- 13-20%.
- 30-40%

66. Термін розгляду клопотання про створення об'єкту ПЗФ становить:

- два місяці;
- шість місяців;
- один рік;
- один місяць.
- два роки

67. Скільки стадій (етапів) включає процедура створення об'єктів ПЗФ:

- 4;
- 22;
- 12.
- 13
- 5.

68. Основу документального забезпечення клопотання про створення об'єкту ПЗФ становить:

- створення маршрутів доріг;
- підготовка і створення назви об'єкта ПЗФ;
- наукове обґрунтування;
- рішення сільської ради
- розроблення проекту відведення земельної ділянки для установ ПЗФ, оформлення державного акту на право користування землею, закріплення меж на місцевості.

69. Комплексна оцінка природно-заповідної території включає:

- майнову оцінку земельної ділянки;
- оцінку території на наявність корисних копалин;
- оцінку природних рекреаційних ресурсів;
- оцінку об'єкта ПЗФ на його розташування в екомережі України.
- оцінку території на наявність корисних копалин;

70. Порядок відведення земельних ділянок установам ПЗФ, як і будь-які інші питання, що відносять до сфери земельних відносин, визначається:

- Конституцією України;
- Земельним кодексом України;
- Законом України "Про природно-заповідний фонд України";
- Законом України «Про навколишнє середовище».
- Законом України «Про екологічну мережу».

71. У складі проектів про створення Національних природних парків, Біосферних заповідників, Регіональних ландшафтних парків, обов'язково повинний бути розділ про:

- про особливості заповідного режиму;
- про створення наметового містечка;
- функціональне зонування території;
- про розділ земельної ділянки.
- про статус земельної ділянки

72. Відповідно до статі 52 Закону України «Про природно-заповідний фонд України», розроблення проектів створення природно-заповідних територій загальнодержавного значення забезпечує така установа:

- зацікавлений державний орган;
- зацікавлена державна установа;
- відділ екології та природних ресурсів відповідного регіону;
- зацікавлений місцевий орган;
- центральний орган виконавчої влади в галузі навколишнього середовища.

73. Проекти організації територій ботанічних садів, дендропарків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва розробляються з урахуванням:

- місцевих органів архітектури та інженерних споруд;
- положення об'єкта відносно автомагістралей;
- положення об'єкта в Екологічній мережі;
- положення об'єкта місцевих рад;
- положення об'єкта відносно меж населених пунктів.

74. Процедура створення об'єктів ПЗФ включає такі дві стадії (етапи):

- прокладання екологічних стежок;
- підготовка і подання клопотання щодо створення об'єкту ПЗФ;
- встановлення екологічних щитів;
- розроблення проекту відведення земельної ділянки для установ ПЗФ, оформлення державного акту на право користування землею;
- закріплення меж на місцевості.

75. При підготовці матеріалів для створення об'єкта ПЗФ необхідно:

- провести оцінку пізнавальної, рекреаційної, історико-культурної цінності об'єкта;
- створити мережу екологічних стежок;
- провести оцінку наукової, екологічної та іншої цінності об'єкта;
- обговорити межі об'єкта з землекористувачем;

- прокласти водопровід до об'єкту ПЗФ.

76. Матеріали погодження місця розташування об'єкта мають включати в себе наступні документи:

- погодження землевласників.
- погодження землекористувачів.
- наукове обґрунтування.
- висновок управління екології.
- рішення місцевих рад

77. Матеріали погодження місця розташування об'єкта мають включати в себе наступні документи:

- рішення сільської ради;
- дозвіл Президента України;
- висновок районного санітарно-епідеміологічного органу;
- висновок управління екології;
- дозвіл сільського голови.

78. Проект створення природно-заповідної території складається з:

- картографічних матеріалів;
- з дозволу Президента України;
- з пояснювальної записки;
- з висновку управління екології;
- з дозволу сільського голови.

79. Одними із заходів щодо забезпечення режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду України є:

- встановлення аншлаків на цих територіях;
- встановлення єдиних державних знаків;
- встановлення охоронних табличок розміром 2×3 м;
- встановлення огорожі;
- встановлення альтанок.

80. Збереження територій та об'єктів природнозаповідного фонду забезпечується шляхом:

- організації систематичних спостережень за станом заповідних природних комплексів та об'єктів;
- створення огорожі навколо об'єкту ПЗФ;
- встановлення заповідного режиму;
- встановлення екологічних постів з озброєною охороною;

- встановлення охоронних табличок розміром 2×3 м;

81. На територіях з пріоритетом захисту (території протекційної охорони) охороняються:

- всі земельні ресурси;
- всі природні процеси;
- всі водні об'єкти;
- всі природні об'єкти;
- всі яри.

82. Розрізняють такі основні групи пріоритетів охорони:

- пріоритети збереження;
- пріоритети відновлення;
- пріоритети захисту;
- пріоритети розмноження;
- пріоритети обмеження.

83. В українській системі категорій ПЗФ територіями з переважанням протекційної охорони є:

- біосферні заповідники;
- заказники;
- природні заповідники;
- зоопарки;
- ботанічні сади

84. Статус земель, які зайняті під територіями та об'єктами ПЗФ, визначається:

- Земельним кодексом України;
- Конституцією України;
- Водним кодексом України;
- законом "Про природно-заповідний фонд України";
- законом України "Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі".

85. Закон України "Про природно-заповідний фонд України" був прийнятий у:

- 2007 р.
- 1998 р.
- 1992р.
- 2000 р.

- 1995 р.

86. Закон України "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 - 2015 роки" був прийнятий у:

- 1992 р.;
- 1998 р.;
- 2007 р.;
- 2000 р.
- 2001 р.

87. Виберіть правильне визначення об'єкту природно-заповідного фонду (ПЗФ):

- ПЗФ становлять ділянки суші де охороняються червонокнижні види рослин та тварин;
- ПЗФ становлять ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища;
- ПЗФ становлять ділянки суші і водного простору для підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища;
- ПЗФ становлять моніторингові ділянки де проводять дослідження за змінами навколишнього середовища.
- ПЗФ становлять ділянки суші і водного простору, де знайшли види занесені до Червоної книги України

88. При створенні парків-пам'яток садово-паркового мистецтва ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами:

- вилучається з господарського використання лише половина ділянки;
- повністю вилучаються з господарського використання;
- земельна ділянка вилучається або не вилучається з господарського використання;
- земельна ділянка надається в оренду.
- земельна ділянка компенсується власнику

89. Якою була перша форма охорони навколишнього середовища

- Екологічна мережа
- Заповідна

- Заборона користування
- Огородження
- Створення лісів

90. Екомережа - це

- єдина територіальна система, яка утворюється з метою поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, збереження ландшафтного та біорізноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин через поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і відповідно до законів та міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні.
- ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища;
- ділянки суші і водного простору для підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища;
- моніторингові ділянки де проводять дослідження за змінами навколишнього середовища.
- ділянки суші і водного простору, де знайшли види занесені до Червоної книги України

91. На скільки типів структурних елементів поділяє Закон України «Про екологічну мережу України»

- три
- п'ять
- шість
- чотири
- два

92. При створенні природних заповідників, національних природних парків, ботанічних садів, дендрологічних парків і зоологічних парків ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами:

- вилучається з господарського використання лише половина ділянки;
- земельна ділянка не вилучається з господарського використання;

- земельна ділянка надається в оренду.
- повністю вилучаються з господарського використання;
- земельна ділянка компенсується власнику

93. При створенні природних заповідників ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами вилучаються з господарського використання і надаються юридичним особам:

- надається в оренду;
- в тимчасове користування;
- в постійне користування;
- в тимчасове користування строком до 5 років.
- земельна ділянка компенсується власнику

94. При створенні національних природних парків ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами вилучаються з господарського використання і надаються юридичним особам:

- надається в оренду;
- в тимчасове користування;
- в постійне користування;
- в тимчасове користування строком до 5 років.
- земельна ділянка компенсується власнику

95. Ключові території забезпечують

- Збереження видів занесених до Червоної книги
- Збереження видів занесених до Зеленої книги
- Збереження найбільш цінних і типових для даного регіону компонентів ландшафтного та біорізноманіття
- Збереження зникаючих видів
- Збереження рідкісних видів

96. Сполучні території (екокоридори) поєднують між собою

- Ліси та луки
- Річки та озера
- Об'єкти природно-заповідного фонду
- Ключові території, забезпечують міграцію тварин та обмін генетичного матеріалу.
- Види занесені до Червоної книги

97. Буферні території забезпечують

- Захист об'єктів природно-заповідного фонду

- Захист видів занесених до Червоної книги
- Захист рідкісних видів
- Захист ключових та сполучних територій від зовнішніх впливів.
- Захист лісів

98. Відновлювані території забезпечують

- створення нових лісових насаджень
- створення нових об'єктів природно-заповідного фонду
- створення нових об'єктів екомережі
- формування просторової цілісності екомережі, для яких мають бути виконані першочергові заходи щодо відтворення первинного природного стану
- забезпечують поєднання об'єктів природно-заповідного фонду

99. Як зазначає ст. 6 Закону України «Про екологічну мережу України», включення територій та об'єктів до переліку територій та об'єктів екомережі

- призводить до зміни форми власності і категорії земель на відповідні земельні ділянки та інші природні ресурси їх власника чи користувача,
- земельні ділянки вилучаються з користування не призводить до зміни форми власності і категорії земель на відповідні земельні ділянки та інші природні ресурси їх власника чи користувача,
- земельні ділянки надаються в оренду
- земельні ділянки компенсуються власникам

100. Власники і користувачі територій та об'єктів, включених до переліків територій та об'єктів екомережі

- не беруть на себе зобов'язання щодо збереження природних ресурсів, їх екологічно-збалансованого та раціонального використання
- не використовують земельні ділянки
- беруть на себе зобов'язання щодо збереження природних ресурсів, їх екологічно-збалансованого та раціонального використання
- беруть на себе зобов'язання щодо збереження видів занесених до Червоної книги
- користуються земельними ділянками на свій розсуд

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА (ОСНОВНА, ДОПОМІЖНА)

Основна

1. Регіональні та локальні екомережі : підручник [з грифом МОНМС України] / В. М.Самойленко, Н. П.Корогода. К. : "ЛОГОС", 2013. 192 с.

2. Гродзинський М. Д., Стеценко М. П. Заповідна справа в Україні : навчальний посібник. К. : Географіка, 2003. 306 с.
3. Самойленко В. М., Корогода Н. П. Геоінформаційне моделювання екомережі. К. : Ніка-Центр, 2006. 224 с.
4. Карамушка В. Г., Мовчан Я. І. Міжнародні правові документи в сфері охорони навколишнього середовища та їх статус для України. *Екологічна енциклопедія*. Т.2, дод.2. К. : ТОВ «Центр екол. Освіти та інформації, 2007. С. 353–366.
5. Масікевич Ю. Г., Мовчан Я. І., Цицима П. М. Правове регулювання заповідної справи в Україні (спеціальне зібрання законодавчих документів). Чернівці : Книги-XXI, 2007. 816 с.
6. Мудрак О. В., Мудрак Г. В. Заповідна справа : навчальний посібник. Олді-Плюс, 2020. 635 с.
7. Попович С. Ю. Природно-заповідна справа : навчальний посібник. К. : Арістей, 2007. 480 с.
8. Доценко А. І. Основи заповідної справи : навчальний посібник. Київ : Університет «Україна», 2021. 79 с.
9. Василюк, О. Функціональна класифікації територій природно-заповідного фонду: історія формування та міжнародний аспект. *GEO&BIO*. 2019. vol. 18, pp 3–20.
10. Василюк О., Шутяк С. Природно-заповідний фонд: зелена скарбниця громади / за заг. ред. О. Кравченко. Львів : Видавництво «Компанія “Манускрипт”». 2019. 48 с
11. Буднік З. М. Роль лісових екосистем у формуванні екомережі в басейні р. Іква. *Вісник НУВГП: зб. наук. праць Сільськогосподарські науки*. Вип. 1(85). Рівне, 2019. С.33–42
12. Оцінка стану пам'яток природи Рівненщини / Клименко М. О., Буднік З. М., Борщевська І. М., Стецюк Л. М. *Вісник НУВГП: зб. наук. праць Сільськогосподарські науки*. Вип. 2(86). Рівне, 2019. С. 118–126.
13. Оцінка природно-заповідного фонду Дубенського району Рівненської області / Борщевська І. М., Ліхо О. А., Буднік З. М., Турчина К. П. *Вісник НУВГП: зб. наук. праць Сільськогосподарські науки*. Вип. 4(96). Рівне, 2021. С. 14–27.
14. Буднік З. М. Методичні вказівки для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Екологічна мережа України» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 101 «Екологія» та 183 «Технології захисту навколишнього середовища» денної та заочної форм навчання. Рівне, НУВГП, 2019, 10 с. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/15990/>
15. Буднік З. М., Борщевська І. М. Методичні вказівки до практичних робіт з навчальної дисципліни «Екологічна мережа» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 101 «Екологія» та 183

«Технології захисту навколишнього середовища» денної та заочної форм навчання. Рівне, НУВГП, 2019, 43 с. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/15600/>

Допоміжна

1. Туристично-рекреаційний потенціал басейну р. Іква / Клименко М. О., Буднік З. М., Статник І. І., Бедункова О. О., Ярошик О. М. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 5-ої річниці створення кафедри туризму та готельно-ресторанної справи у Національному університеті водного господарства та природокористування «Туризм: наука, освіта, практика» (м. Рівне, 15-17 березня 2018 р.). Рівне : видавець О. Зень, 2018. 352 с.
2. Онищенко В. А. Оселища України за класифікацією EUNIS. Київ : Фітосоціоцентр, 2016. 56 с.
3. Оселишна концепція збереження біорізноманіття: базові документи Європейського союзу / Ред. О. О. Кагало, Б. Г. Проць. Львів : ЗУКЦ, 2012. 278 с.
4. Памятники природы Херсонской области. Симферополь :Таврия, 1984. 112 с.
5. Попович С. Ю. Природно-заповідна справа : навчальний посібник. К. : Арістей, 2007. 480 с.
6. Судинні рослини Смарагдової мережі України під охороною Бернської конвенції / Колектив авторів під ред. В. А. Соломахи. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2017. 152 с.
7. Території, що пропонуються для включення у мережу Емеральд (Смарагдову мережу) України (тіньовий список, частина 2) / Кол. авт. під редакцією Борисенко К. А., Куземко А. А. Київ : «LAT & K», 2019. 234 с.
8. Заповідники і національні природні парки України. К. : Вища школа, 2009. 232 с.
9. Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки». *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 47. С. 405–434.
10. Збірник методичних матеріалів з питань рекреаційно-туристичної діяльності на територіях природно-заповідного фонду. К., 2011. 272 с.
11. Зелена книга України / під заг. ред. чл.-кор. НАН України Я. П. Дідуха. К. : Альтерпрес, 2009. 448 с.
12. Матеріали до 4-го видання Червоної книги України. Тваринний світ / Серія: «Conservation Biology in Ukraine». Вип. 6, Т. 1. Київ : Інститут зоології імені І. І. Шмальгаузена НАН України, 2018. 438 с.
13. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення (довідник). К. : Врожай, 2009. 40 с.
14. Червона книга України. Рослинний світ. М-во охорони навколиш. природ. середовища України, Нац. акад. наук України; за ред. Я. П. Дідуха. Київ : Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.

15. Transboundary Biosphere Reserve West Polesie [Електронний ресурс]. URL: <http://westpolesie.org>

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. Офіційна сторінка Міністерства екології і природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/>
2. [Emerald Network in Ukraine](http://emerald.net.ua/). URL: <http://emerald.net.ua/>
3. Всесвітній фонд природи WWF. URL: <https://sfmu.org.ua/about-wwf>
4. The Council of Europe at a glance. URL: <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/home>
5. The United Nations Environment Programme (UNEP). URL: <https://www.unep.org/>